

30 IN 40 LET POZNEJE

VOJKO ARKO

Planinski vestnik je v skoraj vseh letošnjih številkah posvečal dolžno pozornost Slovenskemu planinskemu društvu v Bariločah v Argentini, ki je slavilo 40-letnico delovanja. Predvsem s posredovanjem zavzetega kronista slovenskega planinskega delovanja v Kordiljerah dr. Vojka Arka smo lahko v našem glasilu objavili pomembne dele slovenske planinske zgodovine iz Južne Amerike. V tej številki objavljamo prispevek Vojka Arka izpred desetih let, ob 30-letnici SPD Bariloče, velik del zaradi zadnjega dela: drug drugemu smo po dolgih letih potrkali na vrata, da si bomo lahko odkrito pripovedovali resnične zgodbe iz lepih in manj lepih časov. (Op. ur.)

Precej utrujen sem se zleknil pod križem. Nekaj megel se je še podilo nad velikim jezerom, a tja proti Tronadorju se je ozračje povsem izčistilo in ledene kope vrhov so sijale v belini. Med verigami gorskih vrhov je čepelo v zatrepu zasekane doline, v zaledju skoraj neprehodnih gozdov, temno jezerce, imenovano Laguna Tristeza (Žalost) in nad njim so se grmadile stene zobatega vrha, ki mu do zdaj še nihče ni dal spremljivega in ustaljenega imena. Zoprni občutek žeje me je motil ob plezi po zadnjih skalah in mi kalil veselje nad mojim osemnajstim vzponom na to tako slovensko bariloško goro. In ko mi je prijatelj ponudil nekaj oranžnega soka in sem žejo pogasil, so mi misli begale že povsem drugje, pa sem skoraj pozabil na lep razgled, ki nam ga je zaželeni vrh nepričakovano podaril.

SVETI OBRED SREDI SKAL

Šest nas je bilo takrat, ko smo 6. 2. 1951 dosegli prav to vršnje skalovje, pa sta že pokojna **Tonček Pangerc** in **Frenk Jerman** pogruntala, da bi ustanovili Slovensko planinsko društvo v Argentini in postavili na vrh Kapele (Cerro Capilla) železen križ. Obe zamisli sta dišali po nečem prismuknjemem, drznem in neverjetnem. Družbica fantov, ki se je natepla z vseh vetrov v patagonsko mestece pod Kordiljerami, je bila videti vse kaj drugega kot resen temelj, na katerem naj bi slonelo društveno delo. In Cerro Capilla je od vseh bližnjih bariloških gora najbolj divja in najtežje dostopna.

A kot se v življenju rado primeri, sta prav ti dve navidez nesmiselni ideji naglo šli v klas, dozoreli in se bujno razmahnila, dosti bolj kot so takrat največji optimisti pričakovali. Na Kapeli nismo postavili samo enega, temveč kar dva križa: prvega v naglem zagonu, brez pravega premisleka, vihravo in brezglavo, kot smo takrat vse počeli. In deset let kasneje smo zgradili bolj umirjeno in premišljeno sedanji, lepo izdelani in pravilno načrtovani križ, ki skoraj ne potrebuje

oskrbovanja in bo lahko desetletja kluboval neurjem.

Segel sem po vpisni knjigi in prebral, kaj smo napisali na prvi strani pred tridesetimi leti. Še lansko leto sem na tihem upal, da bomo letos trije skupaj praznovali jubilej pod križem. Pa sem od tistih prvih zagnancev ostal sam. Frenk nas je nenadoma za zmeraj zapustil. Davorina so tudi zagrabile neke ujme, da ni več tvegala dolge in naporene poti. Slednjič se je moral odpovedati vrhu tudi Albin, ki se sicer prvega pohoda ni udeležil, a je že dvakrat maševal na gori in tudi blagoslovil oba križa. Zmogel je res vse najhujše in najtežje: zaguljen graben, zmrzovanje ob nezadostni oprepi med nočnim taborjenjem, steno nad dolino tolmunov. A ker nas je čas priganjal, smo morali opraviti mašno daritev v zgornji krnici Capille, dobro uro pod vrhom.

Takoj po maši se je Albin s »šumskim bratom« **Jožkom Simčičem** pa nekaterimi manj izkušenimi izletniki odpravil navzdol, da nas ne bi noč prehitela ravno v tisti zakrkljivi tesni nesrečnega grabna. Tolažilo me je, da vsaj v trenutku ločitve ta odpoved ni bila pretežka: vrhove so prekrivali oblaki in nihče ni mogel upati na jasnino, ki nas je pozneje zalila.

Mislil pa, da je družba sedemnajstih planincev, med katerimi je prevladovala mladina, odnesla trajen spomin na sveti obred sredi skal, opravljen na kamniti mizi ob snežišču, ko so slovenske pesmi spremljale špansko-slovenske molitve in je bila maša v skromni preprostosti, a morda bolj melodični in zveneči, kot pa so slavnostne ceremonije v velikih katedralah. V togi zadržanosti so stražili okrog nas sivi skalnati špiki in napev je hitel tja daleč v obzorje čez jesenske rokave proti naseljeni ravnini, kjer so v modernem mestecu pod Ottonovim vrhom svojci in prijatelji mislili na nas in nas v srcih in mislih spremljali na našem jubilejnem izletu.

RAZSEJANI BRSTIČI SLOVENSTVA

Zelo preprosto je potekala štirinajst dni kasneje tudi kratka prigodnica v spomin na tisti sestanek 22. 2. 1951, ko je dvanajst fantov v leseni bajti sklenilo, da ustanovijo Slovensko planinsko društvo v Argentini. Hišica še zdaj stoji in je ni zadela usoda številnih bariloških lesenih zgradb, ki se naglo umikajo modernim zidanim in cementnim stavbam. Vsaj pročelje hišice je isto kot nekoč.

Tja so se torej podali 21. 2. 1981 opoldne še preživeli in preostali ustanovni člani: **Blaž Razinger**, strugar, prevoznik in izposojevalec smuč, ki je dolga leta uradoval kot tajnik in včasih tudi kot blagajnik društva; **Milan Godec**, rezbar in hotelir; **Davorin Jereb**, smučarski učitelj in plezalec; **Dinko Bertonec**, najbolj znani slovenski andinist in po Jermanovi smrti predsednik SPD; pisec tega članka, ki posluje

Slovenski križ na vrhu Kapele (Cerro Capilla), ob njem skupina slovenskih planincev ob 30-letnici SPD Bariloče

kot trgovec in piše za planinske in dnevne liste planinska poročila; pa **Bara Remec**, slikarka in neutrudna organizatorka planinskega delovanja v argentinski prestolnici, zvesta sodelavka pri vseh pobudah v slovenskem argentinskem planinstvu. Ta šesterica se je razvrstila ob vходу v hišo, ki stoji na ulici Anasagasti in nosi številko 351, in **Peter Arnšek**, večni fotograf vseh naših dogajanj, je »pritisnil« dva, tri pometke, pa je bilo vse opravljeno.

Potem smo šli pogledat v novo pozidan Planinski stan razstavo slovenskih, argentinskih, švicarskih in severnoameriških publikacij, ki so poročale o delu slovenskih planincev v Argentini. Čeprav nam ni uspelo spraviti skupaj vsega tiska, ki je o nas poročal, smo vendar lahko listali po zajetnem opusu, ki si ga na hitro zbrana, pisana in slikovita družbica dvanajstih fantičev 22. 2. 1951 še sanjati ne bi upala. Zato smo potem zvečer v družbi buenosaireških gostov upravičeno slavili skromen sestanek iz pred tridesetih let in se zadovoljno ozirali na opravljeno delo.

Pravkar sem v decembrski številki »Mladike« prebral novelico **Zore Tavčarjeve** »Ko zamrzne Gunison River«. Prek vseh širin ameriške celine so vtanki v izseljensko preprogo evropskih narodnosti brstiči slovenskega življa. Naši preprosti ljudje so delali in garali, kot so se doma naučili, živeli, se veselili in trpeli, potem pa se umaknili v pozabo zapuščenih pokopališč, ki naglo izginjajo v vrvežu modernega življenja.

Ali bo tudi saga bariloških slovenskih gornikov zatonila, brž ko bomo še preostali »šumski bratje« polegli v pampo Huanuleo, tam, kjer se na zahodnem nebu tako lepo odražajo katedralski stolpi (med njimi Campanile Esloveno –

Slovenski zvonik) in kjer vejejo noč in dan patagonske sape prek vse večjega in razsežnejšega groblja?

Treba je pač verjeti in upati.

Morda res ostanemo samo zanimiva prigodnica v argentinskem andinizmu. Prav gotovo ni čudno, če se taka malodušna misel porodi nekje v kotičku srca.

A potem spet prevlada optimizem.

Verjamemo, da bo mladina nadaljevala naše delo in da se bosta slovenska pesem in slovenska beseda še dolgo vpletali med grmiče bodečega kalafata in med šope rumenih amankajev, pa kipeli za rožastimi cvetovi muticij, ki se prejo po vejevju lovorjev in notrov.

Slovenska podjetna volja, ki se je pobratila z duhovi Mapučev pod stenami Andov, bo morda potrkala tudi na domača slovenska vrata in Bog ve, če ne bo prijazno sprejeta kot ljub in drag sorodnik, ki je prišel na obisk iz daljnih krajev in prinesel slovenski kulturi v dar izbrani indijanski šopek iz sten in vrhov Kordiljer. Takrat se bodo prav gotovo zganili »šumski bratje« v patagonski zemlji in prislunili pravljici, ki bo z onstran oceana govorila o nekdanjih tako znanih in lepih časih.

Bukev nekega gozda

Povprečna bukev daje vsako uro 1,7 kilograma kisika, dnevno pa proizvede toliko kisika, da ga je dovolj za 64 ljudi. V svojem življenju srednje debela bukev prečisti 50 milijonov kubnih metrov zraka, ko »vzame« iz njega ogljikov dioksid, zadrži približno 400 tisoč litrov vode, preprečuje erozijo itd. Uničenje gozdov ima katastrofalno posledico: vse več je na Zemlji puštinj. Letno se šest milijonov hektarov zemeljske površine spremeni v puščino, tako da imamo zdaj 800 milijonov hektarov puštinj, do konca tega stoletja pa se bodo te površine še povečale za 20 odstotkov.

(Š. Kadič: Pred ekološkim izzivom)